

Innehållsförteckning

1 Nyckeln och språkinstitutionen	2
1.1 Medel som fördelas enligt nyckel år 2000	2
1.2 Inverkan på institutionen för språk och kommunikation	2
2 Åtgärder som redan vidtagits	3
2.1 Strategiprocess	3
2.2 Lingua Hanken	3
2.3 JOO-studerande	3
2.4 Språkallians	4
2.5 Öppna högskolan vid Hanken	4
2.6 Samarbete med HKKK	4
3 Utveckling och resurser	4
3.1 Utveckling av kursutbudet	4
3.2 Personresurser	6
4 Förslag till åtgärder	6
4.1 Utveckling av kursutbudet	6
4.2 Externt samarbete	7
4.3 Tjänstestrukturen	7
4.4 Förslag till fördelning av medel enligt nyckel	7

1 Nyckeln och språkinstitutionen

När fördelningsnyckeln fastslogs för 1998-99 stod det klart att språkinstitutionen enligt de nya kriterierna skulle få betydligt mindre driftsmedel än förr i och med att kriterierna ändrades.

1.1 Medel som fördelas enligt nyckel år 2000

För år 2000 fördelas driftsmedel till institutionerna enligt nyckel så att 10% ges för magisterexamina, 30% för presterade studieveckor, 20% för doktorsexamina och 40% för publikationspoäng. Summan som fördelas består av de 2 300 000 mk som finns direkt för institutionerna i budgeten plus 5% av institutionernas lönebudget. Från detta avdras buffertmedel, pengar för pedagogisk utveckling, personlig premiering av lärare samt rektorns projektmedel:

Institutionsmedel från budgeten	2 300 000	
5% av lönepotten på 23 816 000	1 190 800	3 490 800
Från detta avdras:		
Personlig premiering	150 000	
Buffertmedel	200 000	
Pedagogiska utvecklingsmedel	100 000	
Rektors projektmedelspott på 15% ¹	456 120	906 120
Att fördela enligt nuvarande nyckel		2 584 680

På de olika delområdena fördelas då dessa 2 584 680 mk enligt följande

Magisterexamina:	10%	258 468
Studieveckor	30%	775 404
Doktorsexamina	20%	516 936
Publikationspoäng	40%	1 033 872

1.2 Inverkan på institutionen för språk och kommunikation

Eftersom institutionen för språk och kommunikation inte har huvudämnesstuderande kan institutionen få medel enbart på basis av studieveckor och publikationspoäng, dvs institutionen kan uppnå enbart 70% av möjliga 100% trots goda resultat. Språkinstitutionen kan alltså inte vara med och dela på medel för magisterexamina och doktorsexamina i dagens läge, och kan således aldrig förtjäna in sin andel av dessa 10%+20% dvs 775 404 mk (år 2000²) trots att institutionen bidrag till denna summa via lönepotten är ca 100 000 mk³.

Under 1999 har institutionen fått 120 000 mk i buffertmedel samt använt en del av sina tidigare års sparade medel. Under 2000 anholder institutionen om 180 000 mk i buffertmedel för att klara av driften.

¹ Räknas ut så att först avdras personlig premiering, buffert och pedagogiska medel dvs 450 000 mk och på det räknas 15% dvs 15% av 3 040 800 mk = 456 120 mk.

² Alla konkreta summor som nämns baserar sig på år medel som fördelats för år 2000

³ Institutionens totala lönesumma är 5 950 000 mk och 5% av det är 297 500 mk vilket alltså omfördelas via nyckeln. 10%+20%=30% av denna lönesumma i nyckeln kan institutionen aldrig förtjäna in.

Den snedvridna situationen kommer sig av att 5% av lönesumman även fördelas via nyckel. Då institutionens lönesumma uppgår till 5 950 000 mk betyder det att institutionen borde tjäna ihop nästan 300 000 mk men kan enligt den nuvarande resultatbaserade nyckeln endast tjäna ihop maximalt 70% dvs 210 000. Inte heller vad gäller de rena institutionsmedlen kan institutionen komma upp till 100%.

2 Åtgärder som redan vidtagits

2.1 Strategiprocess

I syfte att medvetet välja linje och styra sin framtida verksamhet inledde institutionen vintern 1999 en omfattande strategiprocess i flera steg. Vid ett tvådagarsseminarium i januari genomfördes en SWOT-analys av hela institutionen. Varje enskild språkavdelningen gjorde därefter en motsvarande analys gällande sin egen undervisning. Vid ett halvdagsseminarium i mars drogs institutionens strategiska riktlinjer upp och de enskilda avdelningarnas SWOT-analyser presenterades. I detta sammanhang deltog också institutionsrådets studeranderepresentanter. På basis av denna information fastslogs ett gemensamt långsiktigt åtgärdsprogram på 15 punkter.(se bil.1)

Av dessa punkter är fem genomförda, bl.a. grundandet av ett kommersiellt center LINGUA HANKEN och heltidsanställd timplärare i svenska och finska i Vasa. Flera av de övriga punkterna är under arbete.

2.2 Lingua Hanken

Lingua Hanken grundades i augusti 1999. Verksamheten har kommit igång. Lingua Hankens allmänna målsättning är att utveckla och marknadsföra externt den kompetens som finns inom Institutionen för språk och kommunikation.

Tyngdpunkten för verksamheten ligger på skraddarsydda kurser för näringslivet och utredningsprojekt i samarbete med företag och Hankens övriga institut. Lingua Hankens centrala kunskapsområden är affärskommunikation och interkulturell kommunikation. Kursverksamheten omfattar översättning och tolkning.

Lingua Hanken samarbetar med ICCD och ordnar seminarier och workshops i anslutning till de gemensamma multi-client projekten. Vidare ordnar Lingua Hanken s.k. temadagar inom de centrala kunskapsområdena språk, kommunikation och kultur.

I januari ordnades ett seminarium där de olika språken presenterade sig för företag, yrkeshögskolor och övriga interkulturella organisationer.

2.3 JOO-studerande

Syftet med det s.k. JOO-avtalet är att ge studerande vid de universitet som avtalet omfattar en möjlighet att flexibelt röra sig över universitetsgränserna och på detta sätt skraddarsy sin egen utbildning.

Enligt nuvarande system beräknas JOO-avgifterna utgående från avlagda studieveckor (400 mark per studievecka sedan 1999). Det mottagande universitetet får alltså ingen ersättning om en JOO-studerande inte genomför hela kursen eller om han/hon avstår från att tentera den. En studerande kan vara intresserad av att skaffa sig språkkunskap, men inte anse sig behöva studieveckor för sin examen. Om det mottagande universitetet har dimensionerat sin undervisning (ökat antalet grupper) utgående från ett visst antal JOO-studerande och dessa sedan inte genomför kursen kan resultatet bli ett ekonomiskt bakslag. (Detta har under åren inträffat vid SHH speciellt på nybörjarkurser så att mottagandet av JOO-studerande nu sker med en viss försiktighet.)

Också för det sändande universitetet kan JOO-avtalet vara problematiskt. Speciellt för Helsingfors universitet gäller att betydligt fler JOO-studerande rör sig utå än inå. Eftersom universiteten och högskolorna har knappa resurser kommer JOO-samarbetet att sannolikt ha mindre betydelse i framtiden. År 1996 erhöll språkinstitutionen 65 000 mk JOO-pengar, år 1997 76 250 mk och år 1998 102 380 mk.(se bil.2)

2.4 Språkallians

Våren 1999 tillsattes en arbetsgrupp av rektorerna vid Helsingfors Universitet, Svenska handelshögskolan, Svenska social-och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Gruppens uppgift var att utreda språkundervisningen för svenskspråkiga studenter vid nämnda högskolor samt utreda möjligheterna till samarbet.

Målen med ett samarbete skulle vara dels att förse svenskspråkiga studerande oavsett universitet en möjlighet att studera språk utgående från sitt eget modersmål, dels att försöka nedbringa kostnaderna för universiteten genom att se över eventuella överlappningar och skapa större undervisningsgrupper över universitetsgränserna. Arbetsgruppen har primärt diskuterat situationen vid och samarbetet mellan HU, SHH och SSKH, men tanken har också varit att på lång sikt kunna erbjuda svenskspråkiga studerande vid övriga universitet i Helsingforsregionen språkundervisning med utgångspunkt i modersmålet.

Hanken har fått detta år 100.000 mk från UvM för att igångsätta språkalliansen. En kordinator kommer att tillsättas som skall hålla kontakt med alla högskolor i Helsingforsregionen.

2.5 Öppna högskolan vid Hanken

Språkinstitutionen erbjuder årligen ett flertal kurser på Öppna högskolan. År 1999 avlades totalt 320,5 sv i språk i Helsingfors och Vasa. Samarbetet har löpt bra och Hankens Öppna högskola vill öka samarbetet och önskar ett större utbud av nätbaserade kurser.

2.6 Samarbete med HKKK

Språkinstitutionerna vid SHH och HKKK har kontinuerlig kontakt. Samarbete med HKKK blev mera aktivt våren 1999 då språklärarna från SHH inbjöds till ett samarbetsmöte på HKKK. Gemensamma kurser har utvecklats och i framtiden kommer den formen av samarbete att fortsätta. Institutionens lärare har även deltagit i media utbildning tillsammans med HKKK.

3 Utveckling och resurser

3.1 Utveckling av kursutbudet

Det är nödvändigt att ständigt förnya kurserna såväl till form som till innehåll i takt med att de studerandes ingångsnivå och arbetslivets krav förändras. Detta gäller alla de språk som undervisas på Hanken. Några omständigheter förefaller särskilt att påverka utbudet: möjligheten till nätbaserad undervisning, studerandes utlandsstudier, engelskans växande roll både i studierna och i näringslivet samt de varierande förutsättningarna för studier i finska (i viss utsträckning också svenska) i Helsingfors respektive Vasa.

Det finns ett stort intresse för *datorstödd undervisning* och flera av lärarna har egna pedagogiska utvecklingsprojekt i syfte att utforma antingen helt nätbaserade kurser eller flerformskurser, där en del av

interaktionen mellan lärare och studerande sker över nätet. Allt fler lärare kommer att utveckla åtminstone någon del av sin undervisning i denna riktning. Det är emellertid också klart att speciellt språkundervisning alltid kräver personlig, muntlig interaktion och att den datorstödda undervisningen är mer tidskrävande än konventionell sådan.

Undervisning på nätet som en hel kurs eller som del av sådan möjliggör också samarbete med andra universitet (och yrkeshögskolor). Hankens deltagande i Finlands virtuella universitet och samarbetet inom Språkalliansen i Helsingforsregionen kommer att beröra institutionens undervisning.

De *studerandes utlandsstudier* påverkar efterfrågan på kurser i främmande språk på högre nivåer. Kurser upp t.o.m. nivå 4 krävs för utbytesplats vid utländskt universitet, och kurser på högre nivåer än så är inte längre alltid så intressanta för studerande som återvänder till Hanken. Det finns skäl för institutionen att överväga om de högsta kurserna i främmande språk kunde ges vartannat år förslagsvis så att de olika språken skulle alternera.

Det stora intresset och de många möjligheterna att studera utomlands motiverar institutionens nybörjarkurser. Det finns studerande som endast har läst engelska i gymnasiet (vid sidan av lång matematik), och det finns studerande med gymnasiekunskaper i ett främmande språk utom engelska som önskar komplettera med ytterligare ett språk i syfte att sedan ytterligare förstärka sin språkliga kompetens genom studier utomlands. Intresset för språk (spanska och ryska) som normalt inte undervisas i gymnasier är stabilt. För ryskans del vore det önskvärt med utbyte med något ryskspråkigt universitet. Alla andra språk är företrädda i utbytesprogrammet. Också franska och tyska borde de studerande kunna välja som nybörjarspråk redan från första årskursen.

Engelskans allt starkare inflytande märks på olika sätt. En del studerande har varit utbyteselever i ett engelskspråkigt land redan under skoltiden, andra studerar en eller två terminer på engelska under sin studietid. Inom Hanken ökar antalet kurser som ges på engelska och kurslitteraturen har en stark engelsk dominans. Allt detta ger de studerande en möjlighet att utveckla sina färdigheter i engelska så att de kommer att kunna använda språket som ett gott redskap i yrkeslivet. Undervisningen i engelska kan därför i dag för många (men inte alla) del börja på en hög ingångsnivå. Den bör också kunna stöda de studerande som önskar skriva sin avhandling på engelska. Samtidigt innebär denna utveckling att kursutbudet i engelska också behöver ses över. Alternanderande kurser bör kunna förekomma på de högsta nivåerna där studerandeunderlaget annars inte förefaller tillräckligt. Detta gäller också andra språk. Lärarna kunde i stället inom ramen för sin arbetsskyldighet undervisa t.e.x på Öppna högskolan eller ta över andra uppgifter inom institutionen.

I fråga om *de inhemska språken* – och eventuellt också engelskan – finns det skäl att överväga om undervisningen skall börja så tidigt som den gör nu. En framskjutning till efter grundstudieperioden skulle medföra vissa fördelar. Som det nu är har förstaårsstuderande visserligen en rätt hög ingångsfärdighet i de inhemska språken (och i engelska), men de saknar substanskunskap i företagsekonomi. Undervisning i affärsspråk när de studerande ännu inte har lärt sig hur ett företag fungerar förefaller inte helt meningsfull. Ur de studerande synvinkel måste en läsoordning som under de första terminerna är full med språkundervisning också förefalla mindre motiverande. Tanken att undervisningen i de inhemska språken skulle framskjutas med några terminer måste övervägas och kanske ges en annan utformning i fråga om finskan i Vasa (se nedan). Den berör inte heller finskspråkiga studerande vid högskolan eftersom deras inledande undervisning i svenska (de s.k. sveffikurserna) är av annan natur.

Undervisningen i de inhemska språken har olika förutsättningar i Helsingfors och i Vasa. Ytterst förenklat uttryckt kunde man säga att det behövs mer undervisning i finska i Vasa än i Helsingfors, medan förhållandet för svenskans del i viss mån är det motsatta. Av naturliga skäl har många studerande i Vasa inte samma mängd och slag av kontakt med finskan som studerande i Helsingfors. Till detta kommer att den skolkunskap studerande i dag har inte är på samma nivå som tidigare. Det är därför av största vikt att enheten i Vasa får en fast lärartjänst för de inhemska språken. Detta läsår sköts undervisningen i svenska och finska av en och samma person som heltidsanställd timplärare efter att under många år ha handhåfts av två olika timplärare. Stabilitet och kontinuitet behövs för bägge språkens del så att undervisningen framför allt i finska kunde anpassas till de lokala förhållandena. Behovet är utan tvekan akut. Högskolan måste, vare sig den vill det eller inte, ta ansvar för den bristfälliga förhandskunskap många studerande har i finska annars kommer finskan att bli ett hinder för utexaminerandet av magistrar.

Speciellt för Helsingfors del vore det också viktigt att se över målsättningen för svenskundervisningen; bristande kontakt med språket speciellt utanför, men också viss mån innanför högskolan (en stor del av kurslitteraturen och undervisningen på engelska) måste eventuellt kompenseras för genom något slag av språkberikande undervisning. Här är studerande i Vasa i en annan situation. Preliminära resultat av institutionens s.k. gulnäbbsprojekt (som färdigställs inom år 2000) tyder på att ett nytänkande vore av nöden. Också det växande intresset för att skriva avhandling på engelska påverkar undervisningen i svenska.

3.2 Personresurser

I avsnitt 3.1 har behovet av en heltidsanställd lärare (lektorat) i finska och svenska i Vasa nämnts. Eventuellt, men inte gärna, kunde tjänsten gälla en kombinationen av finska och svenska. Vidare kan konstateras att även om institutionen är en av högskolans största är den underbemannad vad gäller administrativ personal. Administrationen omhändertas av en amanuens på halvtid (55 %), vilket innebär att prefekten måste avsätta en betydande del av sin tid på administrativa rutiner. På sikt vore det ändamålsenligt att utveckla institutionens administrativa personal så att den skulle omfatta en heltidsamanuens och en kanslist. Speciellt om institutionen skall delta i Finlands virtuella universitet och utveckla samarbetet inom Språkalliansen kommer mer administrativt stöd att behövas. Vidare vore det viktigt med tillgång till en person som ansvarar för utvecklandet av den pedagogiska miljön på högskolan såväl reellt som virtuellt. På kort sikt kunde utvecklingen av institutionens administration innebära att amanuensen stegvis uppgraderas från en 55-procentig tjänst i riktning mot en heltidstjänst.

Vid sidan av dessa konkreta tjänsteförslag önskar arbetsgruppen påpeka att institutionens nuvarande lärarkår till sin åldersstruktur är ytterst homogen, vilket innebär att de flesta kommer att nå pensionsåldern inom 5-10 år. Det kommer sannolikt att bli mycket svårt att hitta språklärare med tillräckliga kunskaper i svenska som kan fylla de ledigblivande tjänsterna. Speciellt om kravet på doktorsexamen eller motsvarande blir aktuellt kommer högskolan och institutionen att stå inför en besvärlig situation. Samtidigt ger totalarbetstiden på 1600 timmar en möjlighet att utveckla lärarrollen så att den blir allt mångsidigare. I och med att traditionell klassrumsundervisning redan nu, och förmodligen än mer i framtiden, kommer att minska finns det utrymme för utvecklingsarbete, externt och internt samarbete, handledning, läromedelsproduktion, forskning m.m.

4 Förslag till åtgärder

4.1 Utveckling av kursutbudet

Högre kurser i språk borde alternera i fall studerandeunderlaget förefaller klen. Andra arbetsuppgifter kunde i stället åläggas läraren. Detta leder påsikt till bättre användning av lärarresurser. Nybörjarkurser i tyska och franska (på samma sätt som i ryska och spanska) bör kunna erbjudas förstaårsstuderande. Senareläggning av undervisningen i svenska, finska och engelska bör övervägas. Om kurserna senareläggs kan kursinnehållet bättre integreras i realämnena. Undervisningen i finska (ev. också svenska) bör göras upp så att regionala skillnader beaktas.

4.2 Externt samarbete

Samarbete inom Helsingforsregionen (Språkallians mellan universiteten, senare också samarbete med yrkeshögskolorna) skall gynnas. För Språkalliansen har redan beviljats 100 000 mk. Högskolan har fattat beslut om att gå med i Finlands virtuella universitet. Språkinstitutionen kommer i initialskedet att delta med tre pilotprojekt. Kontakten med HKKK bör vara kontinuerlig. JOO-studerande skall tas emot minst i samma utsträckning som tidigare och ett liknande samarbetsavtal kan slutas med svenskspråkiga och tvåspråkiga yrkeshögskolor. Det externa samarbetet har som mål att effektivare använda institutionens resurser.

4.3 Resurser

4.3.1 Tjänstestrukturen

I Vasa behövs omedelbart en fast lärartjänst i de inhemska språken. I Helsingfors bör på något längre sikt ske en gradvis uppgradering av amanuensuren till en heltidstjänst. När samarbetet med andra universitet i regionen (Språkalliansen) och i landet (Finlands virtuella universitet) tar fart behövs ytterligare administrativt stöd, t.ex. i form av en kanslist/sekreterare. Av samma skäl bör högskolan se till att lärarna för sin undervisning och för utvecklingen av kurser har stöd av en person med ansvar bl.a. för virtuell undervisning. Pensionering (helt eller delvis) av lärare kommer också att medföra strukturella förändringar.

5 Förslag till ny fördelning av medel enligt nyckel

Arbetsgruppen föreslår att nyckeln omarbetas så att språkinstitutionen kan tjäna in sina medel och inte behöver erhålla speciella buffertmedel. Arbetsgruppen föreslår att av de medel som fördelas på både magister- och doktorexamina avsätts en del för språkinstitutionen innan utdelning enligt nyckel. För att få en möjligast rättvis fördelning som bygger på resultat föreslår arbetsgruppen följande

1. Av de 10% som utdelas för magisterexamina får språkinstitutionen den del som motsvarar medeltalet språkstudieveckor i magisterexamen. Om medeltalet är 35sv skulle institutionen få $35/160$ av potten dvs för år 2000 skulle det betyda $35/160 * 258\,468 = 56\,539,88\text{mk}$. Sedan fördelas resten dvs 201 928.13 bland de övriga institutionerna.
2. Institutionens andel av löneleden är 25% av doktorspotten, dvs 129 147 mk år 2000 men eftersom denna procentsats inte har med resultat att göra föreslås att andelen presterade studieveckor används som bas. Då skulle institutionen verkligen tilldelas resurser enligt resultat. Av de 20% som utdelas för doktorexamina skulle institutionen få den del som motsvarar antalet totalt presterade studieveckor i språk jämfört med totalt presterade studieveckor som räknas med i nyckeln. Det betyder

att för år 2000 skulle institutionen få $8058\text{sv}/42578\text{sv}=0,18925$ dvs 19% vilket betyder 97 832mk och för de övriga institutionerna att fördela blir då 419 104mk.

Sammanlagt skulle institutionen för språk och kommunikation på basen av anslagen år 2000 få $56\,540+97\,832\text{mk}=154\,372\text{mk}$. Detta motsvarar inte helt men nästan det konstanta underskott institutionen ser ut att ha på basen av de två årens nyckeln varit i kraft.

Denna omfördelning av medlen som går till institutionerna skulle betyda att institutionen kommer upp till samma nivå som de övriga institutionerna och detta skulle ske genom intjänade studieveckor och poäng. I bilaga 3 ses en simulering av omfördelningen av medel för institutionerna för år 2000.

Institutionen för språk och kommunikation är en av de största institutionerna inom högskolan. Högskolans ledning och styrelse har medvetet fattat ett strategiskt beslut om språkets ställning i Hanken. De studerande får en god språkfärdighet och deras språkkunskaper är ett Hankens visitkort i det alltmer internationaliserade näringslivet. Språkinstitutionen har en mångkulturell karaktär, representerar ett professionellt kunnande och bidrar därmed till hela högskolans internationalisering.